

Galvany i el Cavaller Verd

Traducció i postfaci
de Lola Badia

Apunts per al club de lectura

DADES PRÈVIES QUE PODEN INTERESSAR

Galvany i el Cavaller Verd és un conte artúric, que s'inscriu en la tradició del que s'ha anomenat **matèria de Bretanya**. Això és, la narrativa medieval que parla de les aventures del mític rei Artús i dels cavallers de la Taula Rodona. El màxim representant del gènere és Chrétien de Troyes, que va viure al segle XII i que escrivia en francès. Totes aquestes històries s'escriuen en vers narratiu.

La matèria de Bretanya té **dos eixos argumentals** que sempre apareixen, dos motors que la fan avançar: **els combats** (que serveixen per demostrar la valentia i la destresa del cavaller protagonista) i **l'amor**. Sempre hi ha donzelles i dones que miren els combats. Sempre hi ha una història d'amor que és el premi per al cavaller valent.

Un concepte fonamental de les novel·les artúriques és el concepte d'**aventura**. Són les peripècies que ha de superar el cavaller per fer-se un cavaller valent, per fer-se un home. Les aventures signifiquen vèncer els cavallers malvats en tots els enfrontaments. Així el cavaller valent (que és jove i bell) adquireix coratge, saviesa, personalitat. I el premi és l'amor de la donzella més bella.

Les novel·les artúriques acostumen a començar amb la cort reunida, abans de menjar. Es produeix un **afront a la cort**: arriba un cavaller malvat que comet un greuge contra algú i desapareix. Llavors un jove es proposa perseguir-lo per castigar-lo. Se'n va de la cort a la recerca del malvat. Aquest jove acostuma a ser un noi sense experiència, que encara no és cavaller. El rei el pot adobar cavaller perquè tingui més categoria social i pugui perseguir millor el malvat. Aquest és l'esquema, per exemple, del *Jaufré*, una novel·la occitana d'autoria catalana, datada a finals del regnat de Jaume I (1272-1276) i traduïda fa poc al català per Anton M. Espadaler.

Les novel·les artúriques o de la matèria de Bretanya acostumen a **començar en una data assenyalada**. Moltes vegades, aquesta data és la Pentecosta, la solemnitat religiosa que se celebra 50 dies després de la Pasqua de Resurrecció, en memòria de la visita de l'Esperit Sant als apòstols. És la segona pasqua, que sempre cau en dilluns. El *Jaufré*, per exemple, comença el dia de la Pentecosta.

Al segle XII i al segle XIII, quan s'escriuen la majoria dels relats de la matèria de Bretanya, triomfa la **poesia trobadoresca**. L'amor és el tema fonamental de les cançons trobadoresques. Els trobadors canten l'amor a la dama més preuada del castell, que és l'esposa del cavaller. Això no vol dir que se n'hi hagin d'anar necessàriament al llit. Es considera un **senyal d'educació i de bon to cantar lloances a l'amor de la dama casada**. No fer-ho seria un senyal evident de mala educació.

Un ingredient fonamental de la matèria de Bretanya és l'**element màgic, meravellós**. Hi apareixen escenes inversemblants que són narrades amb tota la naturalitat. Per exemple, a *La faula* de Guillem de Torroella, escrita en vers a finals del XIV, hi apareix un animal guia: una balena que condueix el rei Artús des de Sóller fins a l'Illa Encantada, com explica Lola Badia al postfaci. El *Jaufré* comença i s'acaba amb dos episodis màgics: a l'arrencada, el rei Artús és arrossegat per una bèstia gran i fera que el condueix a dalt

d'un penya-segat mentre, a sota, els cavallers de la cort es despullen i munten un matalàs amb la roba per si de cas el rei s'estimba. Al final de la novel·la, el rei Artús arrenca el vol enganxat a les urpes d'un ocell gegant que acaba per deixar-lo a terra, sa i estalvi. Però resulta que tant la bèstia gran i fera com l'ocell gegant són un encantador que ha fet màgia.

APUNTS PER AL CLUB DE LECTURA

Galvany i el Cavaller Verd presenta el doble eix de la matèria de Bretanya expressat de manera exquisida per l'autor, que demostra que és un gran poeta. El combat ve representat sobretot per les escenes de caça, descrites amb realisme cruel, minucios. L'amor ve representat per la campanya implacable de seducció que engega la dama del castell i que Galvany resisteix com un veritable gentleman: no cau mai en la temptació sexual.

(les xifres corresponen sempre al número de les estrofes)

Primera part — Presentació de la cort i de la juguesca. El color verd i el vermell

- El relat comença traçant la història del món occidental per inserir-hi Anglaterra: Troia- Roma-Britània. Remarca que hi ha «penalitats i gaubança» a la vida (1). Se centra en el rei Artús (2): hi apareixen el concepte d'aventura i el concepte de «meravella», que a l'edat mitjana volia dir tant una cosa que ens admira per la seva bellesa com una cosa que ens trasbalsa i horroritza per la seva negativitat.
- Hi apareix també que la literatura s'escoltava i no es llegia (2), cosa que és una mentida perquè al segle XIV ja es llegia. L'autor ho diu perquè es remet a les històries de la matèria de Bretanya franceses, que són del XII i XIII i que sí que es transmetien oralment.
- La descripció de la fastuositat de la cort és llarga (3-6), inclou la descripció dels cavallers i les dames, de les viandes que mengen, de les danses, del costum d'explicar una aventura abans de començar l'àpat. És la contextualització necessària per situar-nos en el món cortès i cavalleresc. També hi ha contextualització temporal: som a les festes de Nadal, a la nit de Cap d'Any.
- Quan apareix el Cavaller Verd (7), comença l'acció. El personatge és diferent, especial, i la descripció que se'n fa combina els elements fastuosos amb els que fan por (té una «veuarra», és un personatge «sinistre», descripció de la destralt (10), etc.). El cavall porta uns picarols que fan música (9). És un personatge que impacta perquè és verd, però tot està explicat amb molta naturalitat. No es diu res que sigui l'acció d'un mag. Els cortesans no ho endevinen.
- El cavaller és verd, però l'altre color que predomina és el vermell (a banda del daurat de l'or). Té els ulls vermells d'ira, mentre que a Artús se li posen les galtes vermelles de vergonya (14). Aquest contrast entre el verd i el vermell culmina

quan Galvany li talla el cap (19). L'escena de la decapitació és bella i terrible, tot alhora. Una meravella en el sentit medieval de la paraula.

- Retorna la pau a Camelot, les cançons i les rialles. Mengen com si res i Galvany penja la destal a la paret. Artús declara que per Nadal ja passen coses d'aquestes, que són «jocs i entremesos». Aquest és l'únic indicatiu que l'autor es permet per indicar que la cosa va de broma. Però el públic que escoltava el relat, el públic medieval, sabia que s'havia de tractar d'una broma per força. Com nosaltres, perquè no pot ser que un cavaller se'n vagi amb el cap a sota del braç.

Segona part — Galvany se'n va de Camelot i arriba al castell desconegut. La vida cortesana i la juguesca cavalleresca

- Comença amb la descripció magnífica del pas del temps (22 i 23), que es fixa en les estacions de l'any, en els canvis de la naturalesa. L'autor demostra posseir una gran saviesa narrativa. «I així se'n va l'any i deixa un munt d'ahir». El temps general passa de pressa. El temps per a la retrobada amb el Cavaller Verd, en canvi, és comptat dia per dia.
- Per Tots Sants comencen els neguits de Galvany perquè s'acosta el dia que haurà d'anar a rebre el cop. «Cal encarar el destí tant si és plaent com si és espantós.» (24).
- La descripció de Galvany amb l'arnès i del cavall Gringolet és esplèndida (25-27). Hi dominen el color vermell i el daurat. I el color de metall, que no es diu però se sobreentén. Ens podem aturar en la descripció del pentangle d'or (24-25), que simbolitza les cinc virtuts: franquesa, companyonia, castedat, cortesia i pietat.
- Quan Galvany se'n va de Camelot, el sentiment que domina a la cort és la por pel destí que l'espera (29). Els espais que recorre són verídics: arriba al nord de Gal·les i d'aquí passa a la península de Wirral, a prop de Liverpool (30). Viatja sol fins a la vetlla de Nadal, supera nombrosos combats, que l'enforteixen com a cavaller. Són les aventures que ha de superar el cavaller valent en la novel·la artúrica (31). Galvany resa, s'encomana als sants i arriba a un castell en un paratge del tot desconegut (33). Tota l'estona, l'autor remarca que Galvany es troba lluny de casa, en un paratge desconegut i selvàtic.
- Entrem a les cambres privades del castell (36). Descripció de les cambres, dels vestits i del menjar. Apareix la dama i la seva acompanyant, anciana. La descripció de la dama, més bella que la reina Ginebra, segueix el tòpic medieval: el color vermell i blanc són els que la defineixen. Hi ha un gran contrast entre les dues dones (39). Galvany i la dama s'agraden, com correspon a la situació. L'autor ho expressa amb molta subtilitat: «Per a la delícia de tothom, hi hagué so de trompetes, de timbals i de cornamuses: ells dos assaborien la pròpia.» (41) Quin gran poeta que és l'autor anònim!
- La festa de sant Joan d'hivern és el 27 de desembre, festivitat de sant Joan Evangelista (42).
- Es planteja la segona juguesca del conte: el senyor del castell desconegut (no sabem qui és i Galvany tampoc) i Galvany s'intercanviaran els guanys que obtinguin. Els costums que segueixen són «els costums galants de França» perquè la matèria de Bretanya neix allí. Chrétien de Troyes era francès (45).

Tercera part — Les caceres al bosc i la cambra al castell. La bestialitat i la dolcesa

- Aquesta tercera part s'articula en dos escenaris ben contrastats: les escenes de cacera al bosc, protagonitzades pel senyor del castell, i les escenes d'amor a la cambra del castell, protagonitzades per Galvany i la dama, l'esposa del senyor. El contrast entre els dos escenaris està molt ben articulat per l'autor, que combina les escenes amb molta saviesa.
- Les caceres: l'ambientació és tan realista que sembla **gore**: la de daines i cérvols (53-54, 57-58), la del senglar (63-64), amb especejaments realistes inclosos. I la de la guineu (76). Tres caceres, una per dia.
- La cambra: és important remarcar que Galvany ha de ser educat (48), que no es pot comportar de manera descortesa perquè trencaria les normes de la cortesia, però al mateix temps ha de lluitar contra el desig i contra l'amor perquè té por (51). El primer dia la dama li fa un petó. És el 28 de desembre (52). El segon dia, dos petons. És el dia 29. La dama el burxa i ell no cau en la temptació: «d'aquesta manera la dama el posava aprova i el temptava per fer-lo caure en pecat, fos el que fos el que en realitat ella desitjava.» (61). El tercer dia, el dia 30, resisteix fins i tot el moment àlgid de les insinuacions d'ella, «el tombant definitiu» (71). Ella li fa tres petons (74).
- Galvany se separa de la dama després d'haver-se'n endut un cinyell de color verd que té propietats màgiques (74). Que les dames donin una penyora d'amor al cavaller que estimen és un tret característic de la matèria de Bretanya i també de la poesia trobadoresca. És de cortesia acceptar el regal i lluir-lo al damunt de l'arnès, de manera ben visible per a tothom. A partir ara, Galvany està content, ja no té por de l'enfrontament perquè se sap protegit. No el pot ensenyar a ningú i aquí es planteja el tema essencial: Galvany no serà tan virtuós com fa pensar el pentangle, perquè mentirà al senyor del castell i no li dirà res d'aquest do que ha rebut.
- És de remarcar que la dama se li posa al llit cada vegada amb més poca roba. Els primers dos dies, l'autor diu que és molt bella, no diu com va vestida, però ens podem imaginar que amb elegància. Al tercer dia apareix escabellada i mig despullada: «El seu rostre bellíssim i el coll es mostraven nus i també els pits i l'esquena.» (69) Només un veritable gentleman pot resistir la temptació.

Quarta part — Galvany salva el coll. Tornen el verd i el vermell

- L'última part arrenca amb elements que ja coneixem: comença amb una descripció del temps atmosfèric, del fred que fa perquè és el primer dia de l'any i som a l'hivern (80, 83). Galvany es vesteix per partir. Els colors que destaquen són el verd del cinyell màgic (la penyora d'amor) i el vermell de la sobrevesta (la peça de roba que es posaven sobre l'arnès o l'armadura) (81).
- La Capella Verda es troba en un indret inhòspit, al fons d'una vall, hi ha un torrent. És una mena de cova coberta d'herba, un lloc digne del diable (87). Aquest edifici contrasta amb la majestuositat del castell on Galvany passa el Nadal, a la segona part (33).

- L'aparició del Cavaller Verd és majestuosa. Si a la primera part destacaven els picarols del cavall (9), ara el primer que se sent és com esmola la destrat (88). El Cavaller Verd fa por (89).
- Els cops: n'hi dona tres. Com els tres dies de petons que li ha fet la dama. El primer cop no l'arriba a donar perquè Galvany arronsa les espatlles en un gest instintiu de protecció (91). El segon cop no el toca perquè el Cavaller Verd desvia la mà (92). El tercer li fa una ferida molt lleu al coll (93), la sang cau a terra, vermell sobre blanc. El cromatisme és preciós. I reconegut per tots els lectors de la matèria de Bretanya: a *El cavaller del graal*, de Chrétien de Troyes, hi ha una escena molt famosa en què Perceval veu caure gotes de sang damunt la neu.
- Es resol l'enigma i Galvany confessa el seu pecat: la covardia i la cobejança, és un home mancat i mentider (95). Però se'l pot perdonar perquè ho ha fet, com ha dit abans el Cavaller Verd, per salvar la vida. L'acte de màgia queda al descobert. El cavaller s'identifica, es diu Bertilak de Hautdesert (cognom francès) i la vella del castell és la fada Morgana.
- Galvany retorna a la cort d'Artús amb el cinyell, que ja no és una penyora amorosa sinó una prova de la seva vergonya.

¿És un final feliç o no?